

Comentaris

Sobre un mot català

En una de les seves darreres cròniques de "La Publicitat", el senyor Rovira i Virgili s'ocupava del "Tractar de tu". La lectura d'aquest article ens ha recordat que en el "Catálogo en Lengua Catalana" de Marian Aguiló, premiat en 1860 per la Biblioteca Nacional i no publicat fins l'any 1927, hi ha una curiosa nota en el número 93, "Ordinarium Vicense". Es a propòsit de les instruccions donades al capellà que doni la Comunió als malalts i diu com els ha de tractar segons sigui la seva condició social. De "Mosseny" si és prevere o jurista i de "Seny" si és llec. Si és jove no maridat, pel seu nom propi de fonts. Si és dona maridada de qualsevulla condició que sigui, li ha de dir "Madona" i si és jove no maridada, "Mafilla". Però que encara que el pacient sigui "fadri o nina petits pus sie de edat de combregar lo curat nols deu tuajar en les interrogacions dels articles ans los deu honrar així com serà persona gran e ordenada".

Villanueva, que era un valencià que es va traduir el seu nom de família, copia aquestes ratlles del ritual i diu "voy a probar si podré traducirlas en castellano conservando la propiedad de ciertas palabras lemosinas". Diu Aguiló que per una ofuscaió momentània, inexplicable perquè veneé dificultats molt més grosses, no compregué la frase "nols deu tuajar" i tradueix "no debe detenerse el párroco en preguntarles los artículos" en lloc de "no debe tutearlos". Torres Amat, ja abans d'Aguiló, se n'havia adonat de la incomprensió de Villanueva i en parla llargament en la seva obra "Memoria para ayudar a formar un Diccionario de Escritores Catalanes".

De tot això resulta no sols l'error de Vilanova, dit Villanueva, sinó que en llengua catalana *tractar de tu* s'ha de dir *tuajar*. *Tutejar* sembla una adaptació del verb castellà a la forma catalana.

Festes benèfiques

Diu *La Cruz*, de Tarragona, que a conseqüència d'haver estat anunciat a Ostia un ball a benefici de la construcció del temple *Regina Pacis*, el cardenal Vanutelli, bisbe d'Ostia i Palestina ha declarat considerar-se completament agè a la constitució de la junta de dames organitzadora del ball els productes del qual es destinaran a l'obra del temple i que si hom n'hi hagués parlat, hauria procurat aconsellar a les organitzadores l'ús d'altres mitjans més en relació amb llur lloable intent.

Això ens recorda els balls populars donats ací, a Reus, cada festa, a benefici de millores a l'ermita de la Mare de Déu de Misericòrdia en els primers temps del segle XIX. Es celebraven en un magatzem de casa Monté, al cap damunt del carrer de

Santa Anna. Aquell local tenia una porta a cada part i quatre finestres per banda. Una porta donava al pati i servia d'entrada i l'altra a l'hort de la casa. Sobre la porta d'entrada, a l'interior, hi havia plantada una estampa de la Mare de Déu de Misericòrdia, un candeler a cada costat amb dos candeles que hom encenia durant el ball al qual s'entrava pagant quatre quartos. L'autor d'aquestes ratlles encara ha vist l'estampa i els candelers i el demás ho sap per narració del propietari de la casa, En Joan de Dalmau i Monté, qui sabia de Reus coses molt interessants. Ara que d'ell parlem diguem que es proposava escriure una segona part de l'obra del seu amic N'Antoni de Bofarull *Costums que es perden i records que fugen*. "L'Anton, deia, s'ha deixat moltes coses". Es de doldre que es morís sense fer-ho. El que va fer fou solament posar algunes notes sobre un exemplar de l'obra de Bofarull que encara es deu conservar. El senyor Dalmau llegà la seva biblioteca, que era important, al nostre president En Pau Font de Rubinat. En fer-n'hi entrega els hereus, cercà en va l'interessant exemplar anotat. També cercà, sense trobar-lo, un exemplar de les Poesies del Rector de Vallfogona amb comentaris més escatològics encara que l'obra de Vicens Garcia i alguns de caràcter ben local.

R.